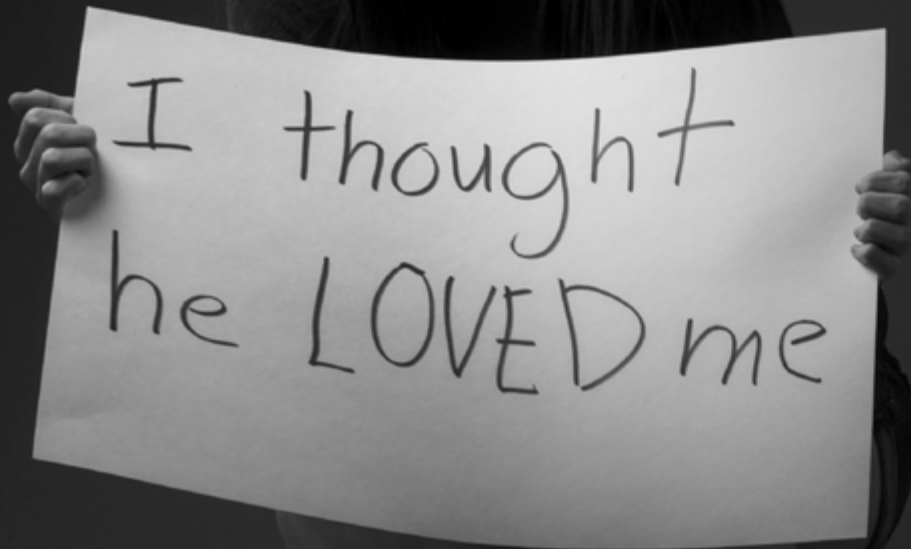

INTERVIEW - Emiel Maliepaard & Suzanne Bouma

HUISELIJK GEWELD: VEILIG THUIS?

Iemands (t)huis wordt vaak gezien als een omgeving waar je jezelf kan zijn, een veilige en geborgen omgeving. Dit interview met Suzanne Bouma, expert op het gebied van huiselijk geweld, laat juist zien dat het (t)huis een gevaarlijke plek kan zijn, zelfs een gevangenis, met name voor vrouwen.

Ten eerste, hartelijk dank dat je wilt meewerken aan een interview over de schaduwkanten van "lust en liefde". Kun je kort omschrijven waar je promotieonderzoek over gaat? Bij Atria (Kenniscentrum voor Emancipatie en Vrouwengeschiedenis) breng ik samen met een aantal collega's de effectiviteit van de interventie *De Nieuwe Toekomst* in kaart. Deze interventie heeft als doel slachtoffers van huiselijk geweld naar werk te begeleiden. Het onderzoek geeft zicht op de werkzame mechanismen en de effectiviteit van de interventie. De vraag die dan nog open staat, is wat dan precies de waarde van werk is voor vrouwen die huiselijk geweld hebben meegemaakt.

Kun je aangeven wat jij verstaat onder huiselijk geweld? Goede vraag. Er is geen eenduidig definitie. Zo wordt de Engelse term *domestic violence* doorgaans gebruikt ter aanduiding van geweld tussen (ex)partners, maar gebruiken we in Nederland de term "huiselijk geweld" als verzamelterm voor al het geweld dat wordt gepleegd door familie en huisgenoten binnen de huiselijke kring. Denk aan fysiek geweld, seksueel geweld en psychologisch geweld, maar ook tal van controlerende tactieken, zoals (emotionele) verwaarlozing en financiële uitbuiting. Daarnaast zijn er ook nieuwe vormen van huiselijk geweld, zoals cybergeweld.

In wetenschappelijke geografische literatuur wordt het huis – iemands' "thuis" - vaak neergezet als een veilige plek voor mensen, als één van de weinige plekken die echt privé zijn en waar mensen zichzelf kunnen zijn. **Geloof je als onderzoeker op het gebied van huiselijk geweld dat het huis in veel gevallen een veilige plek is voor vrouwen?** Helaas niet, nee. We weten uit onderzoek dat 45% van de totale Nederlandse bevolking (18-70 jaar) ooit slachtoffer geweest van enige vorm van huiselijk geweld. Huiselijk geweld is de meest voorkomende vorm van geweld. De eigen woonomgeving is voor vrouwen en meisjes relatief gezien de gevaarlijkste plek, omdat plegers van geweld tegen vrouwen in veel gevallen de partner of ex-partner zijn. In Nederland is 20% van de vrouwen ooit fysiek mishandeld door een partner of ex-partner, heeft 10% seksueel geweld door een partner of ex-partner meegemaakt en is 25% het slachtoffer van stalking, veelal door de (ex)partner. Partnergeweld is dan ook in omvang de grootste vorm van huiselijk geweld. Het blijft echter vaak onzichtbaar. Dat komt enerzijds door angst, schaamte en schuldgevoelens bij het slachtoffer, maar heeft ook te maken met onze perceptie op het geweld en ons begrip van het concept "(t)huis".

Door de term "huiselijk geweld" te gebruiken, zeggen we eigenlijk: het is een probleem dat zich afspeelt in het private

domein. Een plek waar anderen zich niet mee moeten bemoeien. En daarmee blijft dit omvangrijke probleem onzichtbaar. Gezien de omvang en ernst, dient huiselijk geweld echter uit de privé sfeer gehaald te worden. Het betreft een maatschappelijk probleem, en moet op die wijze aangepakt worden.

Maar zelfs wanneer huiselijk geweld wel in de openbare ruimte is waar te nemen of door media wordt geopenbaard, blijven we het zien als een probleem in de privé sfeer. We kennen allemaal de krantenberichten over vrouwen die door hun partner of ex-partner zijn vermoord. De gewelddadige dood van de 16-jarige Humeyra, die in 2018 op het schoolplein van haar Rotterdamse school door haar ex-vriend om het leven is gebracht, heeft het hele land geschokt. In 2018 werden 43 vrouwen vermoord door mannen; veelal hun partner, ex-partner of mannen die een relatie met hen wilden. De media duiden deze moorden vervolgens niet als vrouwenmoord (femicide), maar als een "conflict in de relationele sfeer". Met andere woorden: het speelt zich af achter gesloten deuren, het is vooral een privéaangelegenheid tussen twee mensen die een intieme persoonlijke band met elkaar hebben.

Dit geweld vindt niet alleen binnenshuis plaats

Komt huiselijk geweld dan alleen voor binnen het huis? Of ook in andere semipublieke en publieke ruimten? Ook daarbuiten. Om een misverstand uit de weg te ruimen, de term "huiselijk geweld" betreft niet een verwijzing naar een geografisch entiteit, maar naar een relationele: niet het huis of iemands' thuis, maar de intieme relatie staat centraal. Het is een verzamelnaam voor allerlei fenomenen zoals oudermishandeling, kindermishandeling, (ex)partnergeweld. Dit geweld vindt niet alleen binnenshuis plaats.

Als voorbeeld een zeer ernstige vorm van partnergeweld: "intiem terrorisme". In ons dagelijks leven maken we keuzes. Vaak zijn het onbewuste keuzes op dagelijkse vragen en ruimtelijk gedrag: Hoe laat sta ik op? Wat doe ik vandaag aan? Wat ga ik eten? Wanneer spreek ik met mijn vrienden af? En soms zijn de keuzes omvangrijker, en behelzen ze de invulling van je wensen en dromen. Maar stel je nu eens voor dat al deze keuzes compleet bepaald worden door een ander. Stel je voor dat je partner bepaalt wat je gaat eten, wat je aantrekt, of je je vrienden mag bezoeken, dat je naar je werk, of überhaupt nog naar buiten gaat. De partner bepaalt jouw keuzes, zowel in de private als publieke ruimte en daarmee ook je ruimtelijke patronen. Je mobiliteit wordt minder en minder, je

*White Ribbon campagne tegen huiselijk geweld.
Bron: Clay Jones (Flickr, CC BY-SA 2.0))*

participeert minder in het werkzame en sociale leven. Uiteindelijk leidt "intiem terrorisme" wel naar een sociaal en ruimtelijk isolement, waarbij het geweld primair binnenshuis afspeelt, verborgen voor de buitenwereld. Het huis is dan allesbehalve een veilige plaats of een *safe haven*; het wordt een gevangenis, een plek van onveiligheid.

Van belang is daarom om deze tactieken van uitoefening van macht en controle voortijdig te identificeren, voordat het geweld onzichtbaar wordt. Dus terwijl het slachtoffer zich nog (deels) in publieke ruimten begeeft zoals tijdens werk, of het afspreken met vrienden. Denk bijvoorbeeld aan de tactiek van de plegers om juist ook hun partner in het openbaar te vernederen, waarmee de pleger probeert te laten zien dat iemand er echt alleen voor staat, niets waard is en dat niemand komt helpen. Dat geeft ook een belangrijk signaal af: het openbaar leven is niet aan jou besteed, mensen zitten niet op jou te wachten.

Daarnaast wordt huiselijk geweld steeds meer gecombineerd met cybergeweld: Denk aan stalking via online platforms als Facebook, in de gaten houden wat iemand zegt en doet via sociale media, uitingen van intimidatie, vernedering en dreiging via Twitter, maar ook het achterhalen van adresgegevens van een nieuwe woning of een werkadres via Google Maps en GPS-coördinaten. En wat te denken van ongewenst doorsturen van private sexy foto's of filmpjes (sexting) naar anderen via WhatsApp of het delen hiervan in allerlei digitale omgevingen. Het internet voegt, naast alle voordelen, dus nieuwe controlerende middelen toe die plegers gebruiken om hun (ex)partner te isoleren en sociaal en (dus) ruimtelijk te beperken.

Het is belangrijk om juist te letten op signalen van controlerende tactieken in publieke omgevingen (offline en online) om te voorkomen dat plegers hun slachtoffers isoleren in een ruimte die wij zo graag als veilig zien: het huis? Absoluut. Huiselijk geweld kent vele vormen en elke situatie is anders, maar kent vaak wel eenzelfde dynamiek en vergelijkbare patronen. Er is sprake van een afhankelijkheidsrelatie en machtongelijkheden (tussen mensen en vrouwen), om de macht te krijgen en/of te behouden zet de pleger controlerende tactieken in en vormen van geweld. Tevens begint het vaak "klein", totdat het escaleert. Deze cirkel van geweld herhaalt zich steeds. Fysiek en seksueel huiselijk geweld zal zich mogelijk minder voordoen in de publieke ruimte, maar psychisch en emotioneel geweld zoals vernedering, belediging, en uitingen van controle wél. Deze controlerende tactieken zijn daarom niet alleen een voorbode van escalatie, vaak zijn ze onderdeel van geweld dat binnenshuis plaatsvindt.

Literatuurselectie

- Brickell, K., & A. Maddrell (2016) Geographical frontiers of gendered violence. *Dialogues in Human Geography* 6, nr. 2, pp. 170-172.
- Goldsack, L. (1999) A Haven in a Heartless Home? Women and Domestic Violence. In Chapman, T., Hockey, J. (eds). *Ideal homes? : Social change and domestic life*. London: Routledge.
- Mallett, S. (2004) Understanding home: a critical review of the literature. *The Sociological Review*, pp. 62-89.
- Warrington, M. (2001). 'I must get out': the geographies of domestic violence. *Transactions of the Institute of British Geographers*, 26, 3, 365-382.

Emiel Maliepaard (e.maliepaard1@gmail.com) werkt als onderzoeker met als bijzondere expertise seksualiteit, seksuele diversiteit en relationele diversiteit. Hij is sinds 2015 redacteur bij AGORA. **Suzanne Bouma** (s.bouma@atria.nl) is Hoofd Onderzoek bij Atria: Kennisinstituut voor Emancipatie en Vrouwengeschiedenis en doet promotieonderzoek naar economische zelfstandigheid van vrouwen die slachtoffer geworden zijn van huiselijk geweld.